

CZU: 159.923.2

DOI: 10.36120/2587-3636.v24i2.121-125

PERSONALITATEA DIN PERSPECTIVA DEZVOLTĂRII CONCEPTULUI DE *EFICIENȚĂ PERSONALĂ*

Ioana-Maria IUSCO, drd.

<https://orcid.org/0000-0001-6078-3092>

Universitatea de Stat din Tiraspol

Rezumat. Personalitatea este dificil de definit, deoarece atât în limbajul comun cât și în cadrul studiului științific al psihologiei sunt implicate mai multe sensuri ale acestui termen. Începem de la istoricul termenului de personalitate care desemna, la introducerea cuvântului în limba engleză în secolul XIV, calitatea de a fi o persoană, diferită de obiectele neînsuflețite sau animale. Personalitatea include atribute generale ca și conștiința și gândirea rațională - care erau considerate a oferi oamenilor un loc special în creație. Așadar, acest sens se referea la umanitate în general. În timp accepțiunea termenului se modifica, de la un atribut general la o calitate ce diferențiază indivizii umani, ce le oferea individualitate. În acest sens, personalitatea însemna centrarea asupra ființei umane individuale: persoana. Termenul de persoană provine din latinescul "persona" ce definea masca purtată de un actor pentru a juca un anumit rol. Ca urmare, individualitatea unei persoane se referea la rolurile pe care și le asuma aceasta. Termenul de personalitate însemna așadar individualitate iar, în timp, ajunge să desemneze carisma unei persoane. Spunem curent că o anumită persoană "are personalitate" dacă este un individ excepțional, carismatic, cu abilități speciale comparativ cu majoritatea oamenilor.

Cuvinte cheie: personalitate, eficiență personală, autoeficacitate, expectanță.

PERSONALITY FROM THE PERSPECTIVE OF DEVELOPING THE CONCEPT OF PERSONAL EFFICIENCY

Summary. Personality is difficult to define, because both in the common language and in the scientific study of psychology are involved several meanings of this term. We start from the history of the term personality which designated, at the introduction of the word in English in the fourteenth century, the quality of being a person, different from inanimate objects or animals. Personality includes general attributes such as consciousness and rational thinking - which were considered to give people a special place in creation. So this sense referred to humanity in general. Over time, the meaning of the term changes, from a general attribute to a quality that differentiates human individuals, which gave them individuality. In this sense, personality meant focusing on the individual human being: the person. The term person comes from the Latin "persona" which defined the mask worn by an actor to play a certain role. As a result, a person's individuality referred to the roles they assumed. The term personality therefore meant individuality and, in time, it comes to designate the charisma of a person. We commonly say that a certain person "has personality" if he is an exceptional, charismatic individual, with special abilities compared to most people.

Keywords: personality, personal efficiency, self-efficacy, expectation.

Introducere

Personalitatea ca obiect de studiu al psihologiei comportă, de asemenea, multiple definiții. Allport invocă în cartea sa "Structura și dezvoltarea personalității" "peste 50 de definiții ale personalității. Câteva aspecte însă merită menționate. În accepțiunea tuturor psihologilor, personalitatea se referă în primul rând la individualitate, respectiv la

“diferențe individuale”, la ceea ce deosebește un om de celălalt. Cu toate acestea, nu toate diferențele între oameni sunt diferențe de personalitate. Există diferențe de sex, vârstă, atribute fizice, naționalitate și nici una dintre acestea nu se referă la personalitate. Doar diferențele psihologice între indivizi se referă la personalitate, diferențe care au de a face cu gândurile, emoțiile, motivația și comportamentul indivizilor. Chiar și așa, definiția este insuficientă. Abilitățile cognitive, inteligența, nu se referă la personalitate deși aceasta din urmă este o caracteristică psihologică. Așadar, doar aspectele psihologice și non-intelectuale se încadrează termenului de personalitate. O altă dimensiune implicată, este aceea a stabilității unei caracteristici, a persistenței în timp a acesteia, a durabilității.

Implicarea unui individ într-o activitate și orientarea lui spre performanță sunt legate de o dimensiune importantă a personalității, pe care Albert Bandura [3] a numit-o autoeficiență/ self-efficacy sau percepția eficienței personale. Cercetătorul definește „eficiența personală/ autoeficiența” drept ansamblul „credințelor persoanei în capacitățile sale de a-și mobiliza resursele cognitive și motivaționale necesare pentru îndeplinirea cu succes a sarcinilor” [3, p. 191-215]. Sentimentul propriei eficiențe poate fi definit ca o anticipare a rezultatelor pozitive în acțiunile întreprinse în baza valorificării cunoștințelor și abilităților. Încă de la lansarea conceptului de eficiență personală (1977) A. Bandura menționa că toate procesele de schimbare psihologică și comportamentală a persoanei se manifestă prin modificarea credințelor acesteia despre stăpânirea mediului, a informației/procesarea și valorificarea ei, axarea și sporirea capacităților, reglarea condiției și depunerea eforturilor pentru realizarea cu succes a variatelor sarcini. În acest context cercetătorul consideră că o importanță majoră are puterea de predicție și anticipare, motivația persoanei pentru o anumită activitate [Ibidem].

Conform accepțiunilor lui A. Bandura și în baza observațiilor noastre, putem menționa că autoeficiența nu are o natură generală, ci se referă la o varietate de domenii. Astfel, o persoană poate avea succes, adică eficiență într-un anumit domeniu profesional, dar nu și în viața personală, dar totuși există și persoane care manifestă o autoeficiență generală destul de înaltă. În esență, persoanele cu autoeficiență înaltă: – găsesc rapid cea mai potrivită soluție de a rezolva o problemă; – învață constant lucruri noi pentru a-și valorifica potențialul; – au o capacitate înaltă de reziliență. Persoanele cu eficiență personală scăzută: – evită situațiile cu un grad înalt de risc; – au încredere redusă în propriile forțe; – trăiesc obsesiv experiența eșecului sau a respingerii reale sau imaginare [3, p. 191-215].

Oamenii se angajează în comportamente despre care cred că le vor aduce ce-și doresc și pe care cred că sunt în stare să le facă. De regulă, nu aleg acele acțiuni care le depășesc posibilitățile, ci aleg acțiuni și strategii pe care cred că le vor duce la bun sfârșit. Unele teorii psihologice s-au aplecat asupra problemelor competenței percepute, a

eficienței personale și a controlului. Teoria eficienței personale (Bandura 1977; 1982) se așază în această tradiție a teoriilor asupra competenței personale.

Teoria eficienței personale susține că toate procesele de schimbare psihologică și comportamentală operează prin modificarea credințelor individului despre stăpânirea mediului și eficiența personală. Potrivit lui Bandura A. [2, p.212], “indivizii procesează, cântăresc și integrează diverse surse de informație cu privire la capacitatea lor și își reglează comportamentul ales și efortul în consecință”. Expectanțele privind eficiența personală determină *alegerea acțiunilor, efortul pe care-l depunem, persistența noastră în fața dificultăților și experiențele noastre afective*.

Potrivit modelului eficienței personale, trei procese cognitive de bază sunt fundamentale în explicarea și prezicerea comportamentelor pe care indivizii le inițiază și a gradului în care ei persistă în acțiunile care întâmpină dificultăți și obstacole. Aceiași *mediatori cognitivi* pot fi văzuți ca niște componente importante ale procesului de formare a competențelor: După Bandura A., inițierea și persistența în comportamente este determinată de [2]:

- Valoarea rezultatelor (importanța anumitor rezultate, consecințe sau scopuri);
- Expectanța cu privire la rezultate (expectanțele privind eficiența anumitor mijloace comportamentale în a produce aceste rezultate);
- Expectanța cu privire la autoeficiență/eficiența personală (judecățile și expectanțele privind abilitățile comportamentale și probabilitatea de a fi capabil să implementeze cu succes cursul acțiunii ales).

Expectanța de eficiență personală are cea mai puternică influență asupra comportamentului. Judecățile de autoeficiență se referă la ceea ce individul poate să facă cu abilitățile pe care le are sau la abilitatea individului de a executa acțiuni ce fac față în mod eficient situațiilor problematice și în urma cărora sunt atinse scopurile dorite. Expectanțele de eficiență personală nu sunt trăsături de personalitate, ci cogniții specifice ce pot fi înțelese și definite numai în raport cu comportamente specifice în situații specifice. Deși eficiența personală este folosită pentru a ne referi la credințele despre competență și eficiență ale individului, termenul este mai util atunci când este definit, operaționalizat și măsurat ca o expectanță cu privire la un comportament specific sau la un set de comportamente într-un context specific.

Expectanța cu privire la rezultat, în concepția lui Bandura A, sunt văzute ca mai puțin importante și ca dependente de expectanțele de autoeficiență. Autorul a sugerat că cele două tipuri de expectanțe sunt distincte din punct de vedere conceptual, dar că rezultatele pe care le anticipează indivizii sunt influențate de expectanțele de eficiență personală, adică expectanțele cu privire la consecințe sau rezultate depind de expectanțele privind capacitatea mea de a executa comportamentul în cauză.

Valoarea rezultatelor sau importanța lor trebuie să fie mare pentru ca expectanța de eficiență personală și expectanța privind rezultatele să influențeze comportamentul. Există studii care atestă că expectanța privind valoarea rezultatelor este un predictor independent alături de expectanța că comportamentul va duce la anumite rezultate și expectanța de eficiență personală.

Bandura A. [2] constată că expectanțele de eficiență personală variază de-a lungul a trei dimensiuni: *magnitudine, tărie și generalitate*.

- *Magnitudinea eficienței personale* se referă la numărul de pași de dificultate crescândă pe care persoana se crede capabilă să-i facă.
- *Tăria expectanței* de eficiență personală se referă la hotărârea cu care o persoană crede că ea poate să efectueze comportamentul în cauză. Tăria expectanțelor de eficiență personală se află în legătură cu persistența în fața frustrării, durerii și a altor bariere în calea performanței.
- *Generalitatea expectanțelor* de eficiență personală se referă la gradul în care succesul sau eșecul influențează expectanțele într-un domeniu limitat, specific, sau dacă schimbările în expectanțele de eficiență personală se extind la alte comportamente și contexte.

Deși Bandura A. a arătat că o analiză riguroasă a expectanțelor de eficiență personală implică o examinare detaliată a *magnitudinii, tăriei și generalității*, cele mai multe studii se bazează pe măsuri unidimensionale ale eficienței personale, apropiate de dimensiunea *tărie*, ceea ce semnifică *încrederea* în capacitatea proprie de a efectua un comportament în anumite condiții.

Patru surse de informație pot influența expectanțele de autoeficiență [2]:

- experiența anterioară / situațiile de performanță,
- experiențele vicariante,
- persuasiunea verbală,
- excitarea fiziologică și emoțională.

1) *Experiența anterioară / Situațiile de performanță*, mai ales cele de succes clar sau de eșec clar, se referă la experiența personală acumulată de subiect ca urmare a confruntării cu diverse sarcini, fiind cele mai puternice surse de informație privind eficiența personală. Experiența succesului într-o activitate poate servi ca factor de creștere a autoeficacității. Cu cât o persoană trăiește mai multe experiențele de succes, cu atât este mai probabil să dezvolte un nivel ridicat de auto-eficacitate, pe când percepțiile de eșec diminuează expectanțele de eficiență personală.

2) *Experiențele vicariante / experiența dobândită prin învățarea vicariantă* pornește de la observarea celorlalți în momentul angajării în diverse în diverse acțiuni. Aceasta este strâns legată de învățarea observațională, modelare, imitare, ce influențează astfel expectanțele de eficiență personală, căci modelele sociale afectează de asemenea

autoeficacitatea, persoanele fiind influențate de exemplul celor cu care consideră că se aseamănă. Observăm comportamentul altora, constatăm ce sunt ei capabili să facă, notăm consecințele comportamentului lor, apoi folosim această informație pentru a ne forma expectanțe asupra propriului comportament. Astfel, cineva care se consideră similar cu o persoană capabilă într-un domeniu se va percepe și pe sine la fel de capabil. Mecanismul funcționează și în cazul perceperii asemănării cu o persoană cu capacitate scăzută.

Se subliniază că efectele experiențelor vicariante depind de similaritatea dintre subiect și model, puterea percepută a modelului, numărul și varietatea modelelor, etc.

3) *Persuasiunea verbală:* constă în exprimarea unor încurajări și gânduri de tipul „ești / sunt bun în acest domeniu”, „știu că pot / poți să faci acest lucru” etc. Deci, persuasiunea socială reprezintă influența celorlalți asupra auto-eficacității persoanei prin aprecierile lor despre cât de capabilă de sarcină este individul, constituind o sursă mai puțin puternică de schimbare durabilă în expectanțele de eficiență personală decât experiențele de performanță sau experiențele vicariante. Impactul persuasiunii verbale este stabilit de gradul de expertiză al sursei, atractivitatea și măsura în care ea este demnă de încredere.

4) *Starea fiziologică și emoțională/ psihologică* influențează expectanțele de eficiență personală atunci când indivizii asociază stări emoționale neplăcute cu performanța scăzută, cu incompetența și eșecul perceput. Din momentul anticipării și desfășurării sarcinii, semne precum oboseala, durerea, anxietatea sporită sau calmul exagerat pot ghida gândurile și judecățile subiecților despre puterea, rezistența și capacitățile lor în anumite situații. Când o persoană devine conștientă de excitarea fiziologică neplăcută, ea se va îndoii de competența ei într-o mai mare măsură decât atunci când starea ei fiziologică este plăcută ori neutră. Senzațiile fiziologice confortabile (sentimente de relaxare) îl fac pe individ să se simtă încrezător în capacitatea sa.

Concluzii

În rezultatul studiului literaturii de specialitate, constatăm că pe parcursul întregii vieți *autoeficacitatea* poate crește, descrește sau rămâne aceeași în progresul dezvoltării și mișcării individuale în cadrul variatelor contexte sociale [1, 2].

Bibliografie

1. BANDURA, Albert. *Auto-efficacité: le sentiment d'efficacité personnelle*. Paris, France: De Boeck Université, 2003. 859 p. ISBN 978-2-7445-0098-5.
2. BANDURA, Albert. Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. În: *Revista de psihologie*, 1997, nr.84 pr.2, pag. 191-215.